remains of 3 ovens, 3 hard surfaces (outdoor and indoor), 6 storage pits, and 2 postholes) (Figs. 2, 7, 9, 10, 18, 19, 24, 26). Sterile soil: brown clay, loam, and sandy loam was reached at various depths: 64–245 cm. Three horizons were distinguished at the investigated site: 1. 17th century (residential building site with stove and packed earth floor remnants); 2. 1790–1860 (an inn, its outbuildings, and a courtyard with storage pits); and 3. 1860–1979.

The investigation yielded traditional old town finds (a total of 2210 items), the bulk of which consisted of ceramics (906 items) (Figs. 4, 11, 12, 20, 21) and animal bones (548 items), the categories or types of some of which are a first in Joniškis. The site yielded a valuable late 18th – first half of the 19th-century ceramic collection that reflects everyday life in Joniškis at that time. The 1790–1860 layers contained a large glass artefact collection: pieces of various dark and clear bottles (106 items including 2 shards with manufacturer marks and the dates: 1814 and 1856) (Figs. 14, 15) and engraved clear glass tumblers (Fig. 16). It also yielded 17th-century and late 18th – first half of the 19th-century 'pot-shaped' stove tiles (with round mouths) and 'bowl-shaped' stove tiles (with square mouths, a total of 93 units) as well as green (less) and white – yellow (more abundant) glazed and unglazed panel and cornice stove tiles (272 items). The exceptional items worth mentioning include a 17th-century armorial stove tile with the *Syrokomla* family coat of arms (?) (Fig. 5), the fragments of white – yellow glazed panel and cornice stove tiles, which were found in the 1790–1860 layers and are a first in Joniškis (Fig. 13), and the unglazed, smooth-surfaced panel stove tiles (Fig. 22), which were collected in first half of the 19th-century layers but are better known in a later period. Various individual metal and ceramic artefacts (Figs. 6, 8, 17, 23) and considerable 17th-century and late 18th–19th-century construction materials (Fig. 25) were also discovered. The 2020 archaeological investigation supplied valuable material about the 17th–19th-century urban development of the city of Joniškis and the material culture of Žagarės Street (the formation of plots 10–12) (Fig. 3).

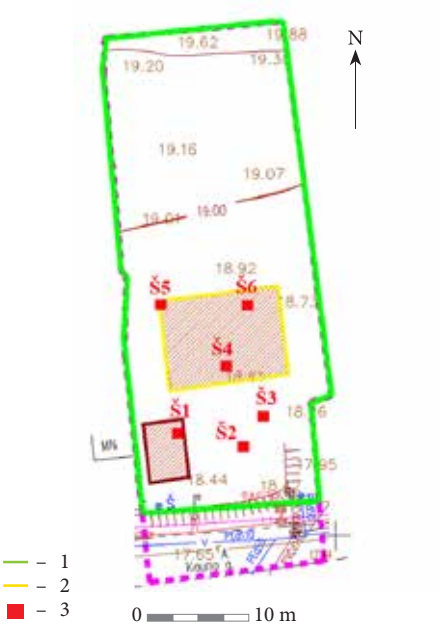
JURBARKAS

Tomas Ivanauskas

Žvalgomieji tyrimai Jurbarke, Kauno g. 73

2020 m. birželio mėnesį atlikti žvalgomieji tyrimai Jurbarko mieste, sklypo Kauno g. 73 P dalyje, projektuoto gyvenamojo namo, ūkinio pastato ir inžinerinių tinklų vietoje. Sklypas yra saugomos Jurbarko senojo miesto vietos (2814) teritorijos PR pakraštyje, apie 100 į ŠV nuo Nemuno upės. Žvalgomųjų tyrimų metu P sklypo dalyje buvo iškasti 6 šurfai, iš viso 6 m^2 plotas (1 pav.).

Iki 1540 m. Jurbarke buvo gyvenama tik kairėje Imsrės pusėje bei prie buvusios Bisenės pilies (Bišpilio piliakalnio). Vieta naujai kuriamam miestui parinkta teritorijoje tarp Mituvos ir Imsrės upių. Tad naujai kuriamas Jurbarko miestas pradėjo formuotis iki tol negyvenamoje ir tuščioje vietoje, atokiau nuo pilių vietų ir toliau nuo buvusios gyvenvietės. Naujas miestas steigėsi šalia kaimo, išsidėsčiusio Imsrės kairiajame krante. Nuo XVI a. miestas kūrėsi arčiau Nemuno, palei kelią iš Žemaitijos į Prūsiją bei į neseniai įkurtą Virbalį. Miestas įkurtas dviejų sausumos ir vandens kelių sankryžoje.

1 pav. Tyrimų vietos planas: 1 – tirto sklypo ribos; 2 – projektuojamas užstatymas; 3 – šurfo vieta ir numeris. T. Ivanausko brėž.

Fig. 1 Plan of the field evaluation: 1 – boundaries of the site; 2 – location of designed buildings; 3 – test pit locations and numbers.

Judėjimas prekybos keliais skatino ir aptarnavimo infrastruktūros formavimą – smuklių, parduotuvių, sandėlių, turgaus steigimą (Kvizikevičius L., *Žemaitijos kunigaikštystės Panemunės miestų ir miestelių raida,* Vilnius, 2004, p. 32). Iki XVIII a. pabaigos Jurbarko teritorija užėmė apie 22 ha plotą, tačiau ne visi mieste buvę sklypai buvo užstatyti.

Sklype anksčiau archeologiniai tyrimai nevykdyti, tačiau nemažai tirta gretimuose sklypuose ir Kauno gatvėje 1992 m. Sklype Birželio g. 2A žvalgomuosius tyrimus atliko V. Urbanavičius. Jų metu buvo ištirti 5 šurfai, iš viso 10 m^2 plotas. Vertingo kultūrinio sluoksnio ir archeologinių radinių neaptikta, įžemis fiksuotas 50 cm gylyje nuo žemės paviršiaus (*LIIR*, f. 1, b. 2073). 2007 m. Kauno ir Birželio gatvėse E. Pranckėnaitė atliko žvalgomuosius ir detaliuosius tyrimus, ištyrė 12 šurfų (2x2 m dydžio). Dalyje tirtų šurfų aptiktas XVII–XIX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, įžemis fiksuotas 1,2 m gylyje. Detaliųjų tyrimų metu ištirtos 3 perkasos inžinerinių tinklų trasos vietoje (45x2 m) ir įvadų į gyvenamuosius namus vietoje (7,5x1,2 m ir 8,5x1,2 m). Perkasoje 1 kultūriniame sluoksnyje fiksuotas latakas, rastos 257 keramikos šukės, 23 butelių fragmentai, koklių fragmentų ir molinė pypkė. Įžemis pasiektas 0,8–1,3 m gylyje. Perkasoje 2 rastos 3 duobės, aptiktos 2 šukės ir degintiniai kaulai bei žalvarinė lankinė sagė. Perkasoje 3 fiksuotas 1–1,1 m storio kultūrinis sluoksnis su 25 buitinės keramikos šukėmis (*ATL 2007 metais*, 2008, p. 329–331). 2016 m. Kauno g. 92, 94 V. Juškaitis žvalgė 91 m inžinerinių tinklų tranšėjų, fiksavo XX a. kultūrinį sluoksnį (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 526).

2020 m. tirtuose 6 šurfuose aptiktas XVIII–XIX a. kultūrinis sluoksnis su archeologiniais radiniais. Šurfas 1 kastas sklypo PV dalyje, jame iki 65 cm gylio buvo smėlingos šviesios rudos žemės sluoksnis, kurio viršutinėje dalyje iki 40 cm gylio buvo tik XX a. buitinės ir statybinės šiukšlės. Giliau, nuo 40 cm gylio aptikta XVIII–XIX a. datuojamų buitinės keramikos glazūruotų ir neglazūruotų, juodosios keramikos šukių. 65 cm gylyje fiksuotas tamsiai rudos žemės sluoksnis, kuriame iki 95 cm gylio aptikta XVIII–XIX a. archeologinių radinių. Sluoksnio apatinėje dalyje nuo 1,1 m gylio archeologinių radinių nebuvo. Po šiais sluoksniais 1,1 m gylyje atidengtas apie 10 cm storio juodžemio sluoksnelis be archeologinių radinių. 1,3 m gylyje fiksuotas įžemis – gelsvai rudas smėlis (2 pav.).

Šurfe 2, kastame sklypo P dalyje, iki 40–70 cm gylio šviesiai rudos žemės sluoksnyje aptikta XVIII–XIX a. koklių fragmentų ir stik-

2 pav. Šurfas 1 iš Š. T. Ivanausko nuotr.
Fig. 2. Test pit 1, as seen from the N.

linio butelio šukių. Giliau buvo grunto sluoksniai be archeologinių radinių. 1,2 m gylyje tamsios rudos žemės sluoksnyje rasta pavienių buitinės keramikos šukių, datuojamų XVIII–XIX a., ir titnago gabalas be apdirbimo žymių. Kelios juodosios keramikos šukės gali būti datuojamos ir XVII (?) a.

Šurfas 3 kastas sklypo PR dalyje, jame iki 30 cm gylio aptikta tik XX a. nevertingų radinių. Giliau, šviesios rudos žemės sluoksnyje iki 1 m gylio rasta XVIII–XIX a. buitinės keramikos šukių. 1 m gylyje fiksuotas tamsiai rudos žemės sluoksnis, kuriame aptikta pavienių XVIII a. buitinės keramikos šukių. 1,45–1,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus fiksuotas plonas, iki 10 m siekiantis juodžemio sluoksnis, kuriame rasta 15 titnago nuoskalų ir šerno iltis. Po šiais grunto sluoksniais 1,6 m gylyje buvo pasiektas įžemis – gelsvai rudas smėlis.

Šurfe 4, kastame sklypo centrinėje dalyje, kaip ir prieš tai tirtuose šurfuose 40 cm gylyje fiksuotas nevertingas piltinis sluoksnis su XX a. statybinėmis ir buitinėmis atliekomis. Giliau, tamsios rudos žemės sluoksnyje aptikta buitinės keramikos šukių ir 2 stiklinių butelių fragmentai, datuojami XVIII–XIX a. Archeologiniai radiniai aptikti tik iki 1 m gylyje, giliau fiksuoti grunto sluoksniai be archeologinių radinių. Natūralus gruntas fiksuotas 1,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus.

Šurfas 5 kastas sklypo V dalyje. Iki 85 cm gylio fiksuoti grunto sluoksniai be archeologinių radinių, tik su pavienėmis statybinėmis griuvenomis. 85–120 cm gylyje rasta XVIII–XIX a. datuojamos buitinės keramikos šukių ir koklio kaklelio fragmentas. 1,4–1,45 m gylyje fiksuotas iki 10 cm storio plonas maišyto gelsvai rudo smėlio su ruda žeme sluoksnis, kuriame rastos 2 titnago nuoskalos ir 1 titnago skeltė su retušu, bei žolėdžio dantis (kandis). 1,55 m gylyje fiksuotas gelsvai rudas smėlis – įžemis.

Šurfe 6, kastame sklypo centrinėje dalyje, fiksuotas iki 45 cm storio šviesiai rudos žemės sluoksnis su smulkiomis pavienėmis statybinėms griuvenomis. Giliau aptiktas iki 50 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis, kuriame rasta buitinės keramikos šukių, datuojamų XVIII–XIX a. 70 cm gylyje aptiktas tamsiai rudos žemės sluoksnis su gelsvai rudo smėlio priemaišomis, kuriame rastos dar kelios XVIII a. datuojamos buitinės keramikos šukės. Sluoksnio apačioje 1,1 m gylyje aptikta 1 titnago skeltė. Po šiais sluoksniais 1,25–1,3 m gylyje fiksuotas įžemis – gelsvai rudas smėlis.

Žvalgomųjų tyrimų metu nustatyta, kad XVIII–XIX a. kultūrinis sluoksnis yra išlikęs sklypo P dalyje, jis fiksuotas visuose tirtuose šurfuose. Kultūrinis sluoksnis fiksuotas nuo 30 cm gylio nuo žemės paviršiaus, jis buvo nuo 60 cm iki 1,3 m storio. Didžioji dalis aptiktų archeologinių radinių (129 vienetai) – tai įvairių indų fragmentai: glazūruota ir neglazūruota bei juodoji keramika, keli koklių kaklelių fragmentai ir kelios stiklinių butelių šukės (3 pav.). Po XVIII–XIX a. kultūriniu sluoksniu aptiktas plonas, apie 10 cm, juodžemio ir tamsios rudos

žemės sluoksnelis, esantis virš įžemio, kuriame rasta 17 titnago nuoskalų, 2 skeltės su retušu. Taip pat rasta 1 šerno (?) iltis ir 1 žolėdžio priekinis dantis (4 pav.). Aptikti titnago dirbiniai galbūt yra iš nelokalizuotos akmens amžiaus gyvenvietės. Reikia platesnės apimties tyrimų, kad būtų galima nustatyti gyvenvietės ribas.

The field evaluation at Jurbarkas city, Kauno str. 73

In 2020 June a field evaluation was conducted in Jurbarkas city, Kauno str. 73 in S part of the lot in which new residential house, utility building and engineering communications ware designed. 6 test pits 1x1 m were (a total 6 m^2) (Fig. 1). all 6 test pits cultural layer dating back to 18th–19th centuries were found. It was light brown and dark brown soil layer from 30 cm depth from the current ground level (Fig. 2). The thickness of the cultural layer was from 60 cm to 1,3 m. Most of the discovered archaeological finds (129 pieces) are fragments of various vessels – glazed and unglazed and black household pottery, several fragments of stove tiles and shards of glass bottles (Fig. 3). Below

3 pav. Buitinės keramikos radiniai. T. Ivanausko nuotr.

Fig. 3. Household pottery finds.

18th–19th centuries cultural layer at the depth of 1.4–1.55 m, just above natural soil, a thin (10 cm thick) black soil layer with 19 flint shards ware found. 1 boar (?) fang and 1 herbivorous front tooth ʷere also found (Fig. 4). Flint artefacts are possibly from an unlocalized Stone Age settlement. More extensive research is needed to determine the boundaries of the settlement.

4 pav. Titnago ir gyvūnų dantys, aptikti tyrimų metu. T. Ivanausko nuotr.

Fig. 4. Flint and animal teeth found during the research.

Vytautas Juškaitis

Tyrimai Jurbarke, Kranto gatvėje

2020 m. Jurbarko senamiestyje, prieš vykdant Kranto gatvės rekonstrukciją, atlikti archeologiniai tyrimai. Darbai vyko dviem etapais. Pirmiausia būsimų žemės kasimo darbų vietose atlikti žvalgomieji tyrinėjimai, siekiant nustatyti, kuriose vietose yra aptinkamas vertingas kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVIII a. ir ankstesniais laikais. Ištirta 12 šurfų, kurių bendras plotas 20,35 m^2 (1 pav.). Šurfai matuoti būsimų šulinių vietose, tokio dydžio, kad juose būtų galima sumontuoti šulinį.

Šurfas 5 buvo 1,5x1,1 m dydžio (1,65 m^2). Jo viršus – 55–60 cm storio pilko žvyro ir asfalto sluoksnis. 55–60 cm gylyje aptiktas XX a. II pusės fekalinės kanalizacijos tranšėjos perkasimas. Š dalyje suardymai tęsėsi iki pat šurfo dugno 1,6 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, o P dalyje, 90 cm gylyje, aptiktas 40–50 cm storio smulkaus pilko smėlio sluoksnis be radinių. Giliau, 1,35–1,4 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, rastas tamsiai pilko smėlio sluoksnis su XVIII–XIX a. datuojamais radiniais: molinių indų ir fajansinių lėkščių šukėmis, geležinėmis kaltinėmis vinimis, stiklinių butelių šukėmis ir gyvūnų kaulais. Šis sluoksnis tęsėsi iki šurfo dugno 1,7 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Tam, kad būtų pasiektas įžemis, gilyn buvo gręžiama geologiniu grąžtu. Iki 2,2 m į gylį nuo dabartinio žemės paviršiaus tęsėsi tas pats sluoksnis, o giliau prasidėjo įžemis, smulkus rusvas smėlis.

Šurfas 6 buvo 1,5x1 m dydžio (1,5 m^2). Po velėna, 5–10 cm gylyje, aptiktas 1,05–1,4 m storio smulkaus pilko smėlio su griuvenomis sluoksnis, datuojamas XX a. II puse. Šiame sluoksnyje rasta molinių ir fajansinių indų šukių, plokštinių koklių fragmentų, geležinių dirbinių ir t. t. 1,1–1,2 m gylyje aptiktas akmenų grindinys. Šurfo V dalyje jis suardytas. Po akmenų grindiniu rastas 10–25 cm storio smulkaus pilko smėlio sluoksnis, kuriame aptikta smulkių buitinės keramikos šukių. Po šiuo sluoksniu 1,4–1,45 m gylyje aptiktas supiltinis 5–10 cm storio smulkaus gelsvo smėlio sluoksnis be radinių. 1,5 m gylyje rastas 35–40 cm storio smulkaus rusvo smėlio sluoksnis su XVIII–XIX a. datuojamais radiniais. Šiame sluoksnyje rasta buitinės keramikos šukių,

1 pav. Situacijos planas: 1 – Jurbarko senojo miesto (UK 2814) riba; 2 – rekonstruojama Kranto gatvės dalis; 3 – ištirtų šurfų vietos ir numeriai; 4 – ištirtos perkasos vieta; 5 – žvalgytų plotų vietos; 6 – lietaus kanalizacija, paklota pragręžimo būdu. V. Juškaičio brėž.

Fig. 1. Situation plan: 1 – boundary of Jurbarkas Old Town (UK 2814); 2 – the part of Kranto Street under reconstruction; 3 – test pit sites and numbers; 4 – trench sites; 5 – surveyed locations; 6 – the storm drain laid using horizontal directional drilling.